

อุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น

ธีระพงษ์ จันทศิลป์* และ อุดมศักดิ์ ศิลประชาวังค์**

รับวันที่ 9 ธันวาคม 2566

ส่งแก้ไขวันที่ 17 ธันวาคม 2566

ตอบรับตีพิมพ์วันที่ 28 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น มีขอบเขตด้านเนื้อหาครอบคลุมข้อมูลอุปสงค์การท่องเที่ยว ด้านศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว มาตรฐานการท่องเที่ยว ภายใต้แนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และข้อมูลอุปทานการท่องเที่ยว ด้านพฤติกรรม แรงจูงใจและความต้องการทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวและส่วนประสมการตลาด การท่องเที่ยว โดยคาดว่าผู้ประกอบการและผู้มีส่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชน จะทราบข้อมูลระดับศักยภาพและความพร้อมของการท่องเที่ยว และนำไปใช้วางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์สูงสุดทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมให้กับพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน และผู้ประกอบการสามารถนำข้อมูลพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวไปปรับปรุงรูปแบบสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถสร้างความประทับใจสูงสุดให้กับนักท่องเที่ยว บนฐานของทรัพยากร ความพร้อม และศักยภาพของตนเอง เป็นรูปแบบที่สะท้อนตัวตน อัตลักษณ์ที่แตกต่างกันของผู้ประกอบการแต่ละท่าน ให้เกิดคุณค่าและมูลค่าสูงทางเศรษฐกิจ เป็นการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้กับธุรกิจต่อไป การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อรวบรวมข้อมูล ประเมินศักยภาพ และความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน 2) เพื่อสำรวจพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน ใช้การวิจัยแบบผสมวิธีโดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (ผู้ให้ข้อมูล 5 คน) แบบสำรวจและแบบประเมินความพร้อมแหล่งท่องเที่ยว (10 แหล่ง) และสรุปด้วยการอธิบายเชิงเนื้อหา ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (นักท่องเที่ยว 400 คน) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาด้านอุปทานการท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เช่น ที่พักแรม ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น พบว่า ศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.30) ศักยภาพและความพร้อมด้านการบริหารโดยรวม อยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.36) โดยแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมสูงสุด คือ อ้อมกอดขุนเขา (ค่าเฉลี่ย 2.67) และผลการศึกษาด้านอุปสงค์การท่องเที่ยว ที่ทำการศึกษพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน ระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม พ.ศ.2565 พบว่า ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจที่นักท่องเที่ยวเห็นด้วยมากที่สุด คือ ต้องการมาพักผ่อนหย่อนใจและหาความเพลิดเพลิน (ค่าเฉลี่ย 4.76) รองลงมา คือ ต้องการสัมผัสธรรมชาติที่สวยงาม (ค่าเฉลี่ย 4.39) และปัจจัยที่นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุด คือ ความสวยงามของทัศนียภาพ ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 3.81) รองลงมา คือ การมีจิตใจในการให้บริการที่ดี ความเป็นเจ้าบ้านที่ดี (ค่าเฉลี่ย 3.01) ตามลำดับ

คำสำคัญ: อุปสงค์และอุปทานทางการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวโดยชุมชน

* กรรมการผู้จัดการ เอ็มบีพลัส จำกัด เลขที่ 46/256 ถนนนวลจันทร์ เขตบึงกุ่ม แขวงนวลจันทร์ กทม.10230

** รองศาสตราจารย์ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กทม.10240

Email-udomsak.s@nida.ac.th

Demand and Supply of Community Based Tourism in Phu Pha Man District, Khon Kaen Province.

Pimnipa Taveetanaviriya* and Pariyada Sukcharoensin **

Received June 12, 2023

Revised July 18, 2023

Accepted July 18, 2023

Abstract

A study on demand and supply of community-based tourism in Phu Pha Man district Khon Kaen province There is a content scope covering tourism demand, potential and readiness of tourist attractions, and tourism activities Tourism standards under the concept of sustainable tourism development and tourism supply data in terms of tourist behaviors, motivations and demands of tourists towards tourism patterns and tourism marketing mix. It is expected that entrepreneurs and people who are involved in tourism development in the area, both public and private will know the level of potential and readiness of tourism and can be used to plan tourism development appropriately and effectively maximize benefits in economic, social, cultural and environmental dimensions for sustainable areas In addition, entrepreneurs be able to use information on the behavior and needs of tourists to improve the form of tourism products and services to create the best impression on tourists. based on their own resources, readiness and potential It's a self-reflecting pattern. different identities of each entrepreneur to create value and high economic value. This is to build sustainable strength for the business further. The objectives of this study are: 1) To collect information assess potential and the availability of tourist attractions in Phu Pha Man District 2) To explore the behavior and demands of tourists towards tourism patterns in Phu Pha Man district. Use integrated research The tool used in the qualitative research was an in-depth interview. (5 contributors), survey and attraction readiness assessment form (10 sources) and concluded with a content description. The tool used for quantitative research was a questionnaire (400 tourists) and data were analyzed by descriptive statistics such as mean, percentage, standard deviation.

The results of the study on tourism supply include tourism resources, tourist attraction businesses related to tourism products and services, such as hotels, food and beverage outlets business in tourist attractions, etc., found that the potential and readiness of tourist attraction at a moderate level (mean 2.30) of overall management potential and readiness at the moderate level (mean 2.36), with the most readily available tourist attractions were Om God Kun Kao (mean 2.67) and the results of the study on tourism demand. that study of behavior and needs of Thai tourists traveling in Phu Pha Man district between June and August 2022, the most favorable motivation for tourists was wanting to relax and have fun (average 4.76), followed by the desire to experience beautiful nature (mean 4.39) and the factor that tourists want the most is the beauty of the scenery. abundance and diversity of natural resources (mean 3.81), followed by good service mind. good hostility (mean 3.01), respectively.

Keywords: Tourism Demand and Supply, Community Based Tourism

* Managing director – Mbplus 46/256 Nuan Chan Rd, Bueng Kum, Bangkok 10230, Thailand

**Associate Professor of Economics - Graduate School of Development Economics, National Institute of Development Administration, 148 Seri Thai Road, Klong-Chan, Bangkok 10240, Thailand - Email: sudomsak@yahoo.com

1. บทนำ (Introduction)

อำเภอภูผาม่าน ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประมาณ 109 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับ 3 จังหวัด คือ อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ อำเภอโนนหวาด จังหวัดเพชรบูรณ์ และอำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย จากที่ตั้งดังกล่าวทำให้วัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนในอำเภอภูผาม่านทั้งในเรื่องความเชื่อ ประเพณี อาหาร สำเนียงภาษา การแต่งกาย เกิดจากการผสมวัฒนธรรมของ 4 จังหวัด จนเป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ อำเภอภูผาม่านมีพื้นที่ประมาณ 284 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสลับภูเขาสูง มีแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น น้ำตก ลำธาร ห้วย แก่ง เป็นต้น กระจายครอบคลุมพื้นที่ที่มีความหลากหลายของลักษณะภูมิประเทศ เช่น ภูเขา ถ้ำ หน้าผา ป่าไม้ เป็นต้น ประชากรกว่าร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยพืชเศรษฐกิจ คือ ข้าว ถั่วเหลือง อ้อย ข้าวโพด หน่อไม้ กระหล่ำปลี มะขามหวาน ลำไย ลองกอง ฝรั่ง กล้วยน้ำว้า กล้วยหอมทอง เป็นต้น ประชากรร้อยละ 12 ประกอบอาชีพรับราชการ รับจ้างในหน่วยงานราชการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานเอกชนและหรือโรงงานอุตสาหกรรม ประมาณร้อยละ 5 ประกอบกิจการส่วนตัว เช่น โรงสีข้าวชุมชน ร้านค้า ร้านอาหาร ธุรกิจบริการ เป็นต้น และอีกร้อยละ 3 ประกอบธุรกิจในการท่องเที่ยว เช่น ผู้ประกอบการรีสอร์ท โฮมสเตย์ ลานกางเต็นท์ ให้บริการล่องแก่งและกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ การสำรวจพื้นที่เบื้องต้น พบว่า อุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply) ของอำเภอภูผาม่าน คือ การมีทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายและความสวยงามของภูมิประเทศ การมีจิตวิญญาณการเป็นเจ้าบ้านที่ดีของผู้คน รวมถึงการเป็นจุดเชื่อมต่อของเส้นทางของ 4 จังหวัดสำคัญ ทำให้ง่ายและสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง และอุปสงค์การท่องเที่ยว (Tourism Demand) หลังเกิดสถานการณ์โควิด-19 พบว่า มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปได้แก่ 1.ท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น 2.นิยมท่องเที่ยวระยะใกล้ที่สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว และ 3.เดินทางท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว Unseen ที่ผู้คนไม่พลุกพล่าน (บริสุทธิ์ แสนคำ, 2564)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีคำถามที่ต้องการหาคำตอบ คือ ศักยภาพและความพร้อมของการท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน เป็นอย่างไร และนักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมและความต้องการต่อรูปแบบการท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน อย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ 1. เพื่อรวบรวมข้อมูล ประเมินศักยภาพ และความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน และ 2. เพื่อสำรวจพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน โดยมีลำดับการศึกษาดังต่อไปนี้

แนวคิดด้านอุปทานการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

ก.แนวคิดด้านองค์ประกอบของการท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า 3 องค์ประกอบหลักในระบบการท่องเที่ยว คือ 1) ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดใจให้เกิดการเดินทางไปท่องเที่ยว แบ่งเป็น ก.ทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น ภูเขา ทะเล เป็นต้น และ ข.ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น 2) การบริการการท่องเที่ยว เป็นการอำนวยความสะดวกระหว่างการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว 3) การตลาดการท่องเที่ยว คือ ความพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ซึ่งการท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่จะเลือกหรือมีเหตุจูงใจที่จะไปท่องเที่ยว โดยบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) แยกการท่องเที่ยวออกได้หลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น

ข.แนวความคิดด้านศักยภาพ ความพร้อม และมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2556) ได้กำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพ แหล่งท่องเที่ยวได้ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความสามารถในการดำเนินงาน วางแผน ควบคุม ดูแลและจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความพร้อมในการจัดหาบริการขั้นพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความสามารถในการสร้างคุณค่าให้กับตัวสินค้าที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความสามารถในการสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว 5) ด้านการจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว คือ ความสามารถในการสร้างจัดกิจกรรมที่เน้นให้เกิดประสบการณ์จริง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าใจ เคารพ ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว เจ้าบ้าน และแหล่งท่องเที่ยว

จากแนวคิดด้านอุปทานการท่องเที่ยวทั้ง 2 แนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น โดยแบ่งอุปทานทางการท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยว (ทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น) และบริการทางการท่องเที่ยว (เช่น บริการล่องแก่ง บริการที่พักแรม บริการอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น) และทำการประเมินศักยภาพและความพร้อมของอุปทานการท่องเที่ยวดังกล่าว 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว 5) ด้านการจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว

แนวคิดด้านอุปสงค์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย

ก.แนวความคิดด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง การแสดงออกของนักท่องเที่ยวในด้านการใช้สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว รวมถึงกระบวนการในการตัดสินใจที่มีผลต่อการเดินทางท่องเที่ยว โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวแบ่งออกได้ 2 ประเภท (สุวีร์ณัสนัญ โสภณศิริ, 2554) คือ 1) ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดจากตัวของนักท่องเที่ยว กระบวนการตัดสินใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย แรงจูงใจ การรับรู้ การเรียนรู้ บุคลิกภาพ รูปแบบการดำเนินชีวิต ทศนคติ และ 2) ปัจจัยภายนอก เป็นสิ่งเร้าภายนอกที่ส่งต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย กลุ่มอ้างอิง ครอบครัว ชนทางสังคม วัฒนธรรม โดย Swarbrooke, J. and Susan, H. (2007) ได้กล่าวว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เป็นผลจากการมีลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน เช่น เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส เป็นต้น

ข.แนวความคิดด้านแรงจูงใจและความต้องการทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

แรงจูงใจและแรงกระตุ้นให้คนเดินทางท่องเที่ยว (วลัยพรวิ์ ตระกูลไพบูลย์, 2553) มีดังนี้ 1) แรงจูงใจด้านกายภาพและจิตวิทยา ได้แก่ ความต้องการพักผ่อนทั้งร่างกายและจิตใจ 2) แรงจูงใจทางด้านวัฒนธรรมและการศึกษา เช่น ความอยากรู้อยากเห็นอยากรู้จักคน สถานที่ ศิลปวัฒนธรรม ดนตรี เทศกาล กีฬาและประเทศ ที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน 3) แรงจูงใจทางด้านสังคม ได้แก่ การไปพบปะเยี่ยมญาติหรือเพื่อน การแสวงหามิตรภาพ ประสบการณ์ใหม่ๆ 4) แรงจูงใจทางด้านการทำงานและธุรกิจ ได้แก่ การไปเจรจาธุรกิจ การติดตามผล การเข้าร่วมประชุมสัมมนา 5) แรงจูงใจทางด้านการบันเทิง ได้แก่ การไปเที่ยวชมสวนสนุก สถานบันเทิง การดูกีฬา 6) แรงจูงใจในด้านศาสนา ได้แก่ การไปแสวงบุญ ศึกษาธรรมะ ร่วมพิธีกรรม 7) แรงจูงใจทางด้านสถานภาพและเกียรติภูมิ เป็นการเดินทางเพื่อสร้างชื่อเสียง ยกฐานะของตนให้สูงขึ้น เช่น ไปประชุมสัมมนา ติดต่อธุรกิจ ศึกษาดูงาน เป็นต้น โดยวัชรารณ ระยัปศรี (2551) กล่าวว่า แรงจูงใจในการเดินทาง มี 2 ประเภท คือ 1) ปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) คือ ปัจจัยที่อยู่ภายนอกตัวบุคคลซึ่งส่งเสริมให้คนเดินทางไปต่างๆ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง เทคโนโลยี สื่อ ชื่อเสียง 2) ปัจจัยผลัก (Push Factors) คือ ความรู้สึกความต้องการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลและกระตุ้นให้คนมีความต้องการที่จะเดินทาง ซึ่ง Abraham H. Maslow (1954) ได้ กล่าวว่า คนจะมีพฤติกรรมการแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ดังนั้น ความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละคน จึงกำหนดพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้แตกต่างกัน ปัจจัยกำหนดความต้องการ เช่น ความเจริญทางเศรษฐกิจ รายได้ ค่าใช้จ่ายการเดินทางท่องเที่ยว รสนิยม ลิทธิเอาอย่าง การกระจายตัวของประชากรทางภูมิศาสตร์ เวลาว่าง การพัฒนาหรือสร้างแหล่งท่องเที่ยว ฤดูกาล การศึกษา สื่อ การพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล เป็นต้น

ค. แนวความคิดด้านส่วนประสมทางการตลาดทางการท่องเที่ยว

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2542) ได้กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถแยกได้ ดังนี้ 1) ผลิภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ณ แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและกีฬา การให้ความปลอดภัย ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว 2) ราคาค่าบริการในแหล่งท่องเที่ยว 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย 4) การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว

จากแนวคิดด้านอุปสงค์การท่องเที่ยวทั้ง 3 แนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สำรวจพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน โดยประเด็นที่ใช้ในการสำรวจ คือ พฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยว แรงจูงใจและความต้องการทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการท่องเที่ยวและส่วนประสมทางการตลาดทางการท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน

2. วิธีการศึกษา (Research Methodology)

ในการศึกษา เรื่อง อุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวของอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ เพื่อรวบรวมข้อมูล ประเมินศักยภาพ และความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน และเพื่อสำรวจพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยมีแนวทางและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ก. ขอบเขตการศึกษา

ด้านเนื้อหา อุปสงค์ทางการท่องเที่ยวจะศึกษาเฉพาะข้อมูลศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว มาตรฐานการท่องเที่ยว ภายใต้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน และอุปทานศึกษาเฉพาะแรงจูงใจและความต้องการทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการท่องเที่ยวและส่วนประสมทางการตลาดทางการท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน ได้แก่ ผู้ประกอบการบริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยม่วง ถ้ำค้างคาว หนองสมอ Blue Lagoon ล่องแก่งผาเทวดา บ้านสวนริมธาร at ภูผาม่าน บ้านไร่กนกนวล, อ้อมกอดขุนเขา ภูผาม่าน โฮมสเตย์ และฟาร์มคิด

2) วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวและหรือมาใช้บริการทางการท่องเที่ยวจากผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอภูผาม่าน เดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2565 และผู้ที่มีความสนใจที่จะมาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอภูผาม่าน

ด้านระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา มีขอบเขตระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน - เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2565

ข. ระเบียบวิธีวิจัย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้วิจัยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลและประเมินศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ด้วยการใช้แบบประเมินความพร้อมแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ที่ประยุกต์มาจากเป็นแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่มีการกำหนดกรอบแนวคิดและกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพจากองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว 5 ปัจจัย ร่วมกับมุมมองด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน 5 ปัจจัย และนำมากำหนดเป็นตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ 4 องค์ประกอบ และเพิ่มองค์ประกอบในการประเมินด้านการท่องเที่ยวสร้างสรรค์อีก 1 องค์ประกอบ คือ 1) ความพร้อมด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว 2) ความพร้อมด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว 3) ความพร้อมด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว 4) ความพร้อมด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว และ 5) ความพร้อมการจัดกิจกรรมและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวและมีการกำหนดตัวชี้วัดความพร้อมของแต่ละองค์ประกอบได้จำนวนทั้งสิ้น 39 ตัวชี้วัด โดยการให้คะแนนตัวชี้วัดจะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scales) โดยมีระดับคะแนน 5 ระดับ คือ

ค่าคะแนน

0.00 – 1.00	หมายถึง	ไม่มีความพร้อม
1.01 – 2.00	หมายถึง	มีความพร้อมต่ำ
2.01 – 3.00	หมายถึง	มีความพร้อมปานกลาง
3.01 – 4.00	หมายถึง	มีความพร้อมสูง
4.01 – 5.00	หมายถึง	มีความพร้อมสูงมาก

และนำแบบประเมินนี้ไปดำเนินการประเมินแหล่งท่องเที่ยวตามตัวชี้วัดดังกล่าว โดยทำการประเมินโดยอาศัยมุมมองจาก 3 ฝ่าย คือ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการเจ้าของพื้นที่ และนักวิจัย แล้วหาค่าเฉลี่ยคะแนนความพร้อมของแต่ละองค์ประกอบ แล้วสรุปเป็นระดับความพร้อมที่กำหนดไว้ ผลการประเมินความพร้อมแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการจัดการที่เหมาะสมต่อไป โดยประชากรในการศึกษา คือ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว 10 ท่าน ได้แก่ ผู้ประกอบการบริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยม่วง ถ้ำค้างคาว หนองสมอ Blue Lagoon ล่องแก่งผาเทวดา บ้านสวนริมธาร at ภูผาม่าน บ้านไร่กนกนวล อ้อมกอดขุนเขา ภูผาม่าน โฮมสเตย์ และ ฟาร์มคิด

การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น ลักษณะของคำถามมีทั้งคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด แบบสอบถามประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยคำถาม 7 ข้อ ได้แก่ ข้อมูล เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพสมรส อาชีพหลัก ระดับรายได้ต่อเดือน ถิ่นพำนักในปัจจุบัน 2) พฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยว ประกอบด้วยคำถาม 11 ข้อ ได้แก่ วัตถุประสงค์หลักของการเดินทาง ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ ระยะเวลาที่ใช้ในแหล่งท่องเที่ยว ลักษณะการวางแผนจัดการท่องเที่ยว ประเภทของยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง สมาชิกผู้ร่วมเดินทาง ข้อมูลการพักผ่อน เหตุผลหลักในการเดินทาง กิจกรรมที่ต้องการจะทำในแหล่งท่องเที่ยว แหล่งข้อมูลหลักที่กระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้ความชื่นชอบและมีความสนใจ 3) แรงจูงใจต่อการท่องเที่ยว สอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจต่อการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว มีลักษณะการตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scales) 5 ระดับ ได้แก่ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย เฉย ๆ เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง ประกอบด้วยคำถาม 20 ข้อ โดยแรงจูงใจที่เป็นปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) เช่น ความต้องการสัมผัส เรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่าง, ความต้องการสัมผัสธรรมชาติที่สวยงาม, ความต้องการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีชื่อเสียง, ความต้องการเห็นและสัมผัสสถานที่จริงตามที่สื่อประชาสัมพันธ์ เป็นต้น และแรงจูงใจที่เป็นปัจจัยผลัก (Push Factors) เช่น ความต้องการค้นหาสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมและสิ่งใหม่ ๆ ให้ชีวิต, ความต้องการใช้เวลากับครอบครัว ญาติ และหรือกลุ่มเพื่อน, ความต้องการได้รับการรักษา ฟื้นฟู ส่งเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ, ความต้องการได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ในชีวิต เป็นต้น 4) ความต้องการในการท่องเที่ยว สอบถามระดับความสำคัญของความต้องการที่จะได้รับจากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว มีลักษณะการตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scales) 5 ระดับ ได้แก่ ไม่สำคัญอย่างยิ่ง ไม่สำคัญ เฉย ๆ สำคัญ และสำคัญอย่างยิ่ง ประกอบด้วยคำถาม 31 ข้อ โดยความต้องการจะเป็นการวัดความต้องการที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว หรือ 4P คือ 1. ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ณ แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและกีฬา การให้ความปลอดภัย ภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว 2. ราคาค่าบริการในแหล่งท่องเที่ยว 3. ช่องทางการจัดจำหน่าย 4. การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว 5) ข้อเสนอแนะต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอภูผาม่านที่สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความประทับใจ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด โดยสถิติในการวิเคราะห์ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ผลการศึกษา (Results)

ก. ผลการประเมินศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น

การศึกษาพบว่า ในภาพรวมแหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.30) โดยมีความพร้อมด้านการบริหารในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.36) ความพร้อมด้านการรองรับระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.39) ความพร้อมด้านการให้บริการระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.08) ความพร้อมด้านการดึงดูดใจระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.24) ความพร้อมการจัดกิจกรรมและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.43) และสามารถสรุปประเด็นข้อค้นพบจากงานวิจัยได้ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ขาดการออกแบบพื้นที่ แบ่งสัดส่วนของพื้นที่อยู่อาศัยกับพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงการจัดพื้นที่ให้สวยงาม เป็นระเบียบ การให้บริการอื่น ๆ เช่น ร้านสะดวกซื้อ การบริการอาหารและเครื่องดื่ม ห้องน้ำ ที่จอดรถ บ้ายบอกลง ยังมีไม่เพียงพอและได้มาตรฐาน ไม่มีสินค้าที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ มีเพียงการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชนเท่านั้น การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวจะไม่มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าที่มีความต้องการหรือความสนใจที่แตกต่างกัน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ถึงแม้ถนนจะมีสภาพที่ดี แต่ขาดป้ายบอกทางในตำแหน่งที่เหมาะสมและเพียงพอ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่กระทำในรูปแบบชุมชนมีส่วนร่วม โดยภาพรวมแล้วยังขาดทักษะการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และทักษะการเป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ที่ถึงแม้จะมีความโดดเด่นเรื่องอภิมหาชัยภูมิที่โดดเด่น แต่ความต้องการในการอธิบายความ หรือการให้บริการทางการท่องเที่ยว ก็จะต้องอาศัยทักษะและความเฉพาะที่เพิ่มขึ้นมา ททรัพยากรการท่องเที่ยวของแต่ละแห่ง ถึงแม้ในภาพรวมจะดูเหมือนหรือคล้ายคลึงกันมาก แต่แต่ละแหล่งจะมีความแตกต่างกัน เช่น ดำเนิน การคิดค้นองค์ความรู้ วัฒนธรรมภูมิปัญญาเฉพาะถิ่น แต่ไม่สามารถที่จะดึงและกลั่นกรองสิ่งเหล่านี้ออกมาเพื่อสร้างความแตกต่างที่โดดเด่นได้ ยังขาดการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวที่ดี ไม่มีข้อมูลการท่องเที่ยวเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวทราบเลย ถึงแม้จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัย แต่ขาดแผนในการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ยังไม่มีการวางแผนการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมประเพณี ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ขาดการกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมและจำนวนนักท่องเที่ยวที่รองรับได้ ซึ่งมีความจำเป็น เนื่องจากพื้นที่การท่องเที่ยว เป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบาง ดังนั้น จึงควรคำนึงถึงข้อจำกัดเรื่องนี้ด้วย ซึ่งผลการประเมินความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น สามารถแสดงได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1: สรุปผลการประเมินศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

ประเภทของความพร้อม	ค่าเฉลี่ย
ความพร้อมด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว	2.36
ความพร้อมด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว	2.39
ความพร้อมด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว	2.08
ความพร้อมด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว	2.24
ความพร้อมด้านการจัดกิจกรรมและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว	2.43
ค่าเฉลี่ยความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว	2.30
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.14
ระดับศักยภาพ	ปานกลาง

หมายเหตุ

ค่าคะแนน	0.00 – 1.00	หมายถึง	ไม่มีความพร้อม/ศักยภาพ
	1.01 – 2.00	หมายถึง	มีความพร้อม/ศักยภาพต่ำ
	2.01 – 3.00	หมายถึง	มีความพร้อม/ศักยภาพปานกลาง
	3.01 – 4.00	หมายถึง	มีความพร้อม/ศักยภาพสูง
	4.01 – 5.00	หมายถึง	มีความพร้อม/ศักยภาพสูงมาก

ข. ผลการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 แห่งในอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ในช่วงเดือนมิถุนายน - สิงหาคม 2565 จำนวน 400 คน ผลการศึกษพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 43.75) มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี (ร้อยละ 41.25) จบการศึกษาระดับสูงสุด คือ ระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 72.25) มีสถานภาพโสด (ร้อยละ 56.00) อาชีพหลัก คือ เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา (ร้อยละ 28.00) ระดับรายได้ต่อเดือนอยู่ที่ระดับ 10,001 - 20,000 บาท (ร้อยละ 30.50) ถิ่นพำนักในปัจจุบัน คือ อาศัยอยู่ประเทศไทย (ร้อยละ 100) วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ คือ ท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนในวันหยุด (ร้อยละ 86.25) ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ คือ น้อยกว่า 4 ชั่วโมง (ร้อยละ 57.25) ระยะเวลาที่ใช้ในแหล่งท่องเที่ยวนี้ คือ 6 - 12 ชั่วโมง (ร้อยละ 72.25) ลักษณะการวางแผนจัดการท่องเที่ยว คือ ท่องเที่ยวตามวันหยุด (ร้อยละ 96.50) ประเภทของยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง คือ ใช้รถยนต์ส่วนตัวหรือรถเช่าเป็นพาหนะเดินทาง (ร้อยละ 100) เป็นการเดินทางร่วมกับเพื่อน (ร้อยละ 56) การเดินทางในครั้งนี้นี้ ส่วนใหญ่ไม่มีการพักค้างแรม (ร้อยละ 76.25) เหตุผลหลักที่เดินทางมายังการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ความดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยว (ร้อยละ 81) กิจกรรมที่ต้องการ

จะทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ เทียน้ำตก (ร้อยละ 27.25) และแหล่งข้อมูลหลักที่กระตุ้นให้เกิดการเดินทางมายังการท่องเที่ยวโดยชุมชนครั้งนี้ คือ เพื่อนและญาติ (ร้อยละ 53.50) โดยรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ชื่นชอบและมีความสนใจ ใน 1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ คือ เขื่อนเวส (ร้อยละ 80.75) 2) การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม คือ ชีวิตในชนบท (ร้อยละ 86) และ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ 3 อันดับแรก คือ แบบผสมผสาน (ร้อยละ 40.75) รองลงมา คือ แบบผจญภัย (ร้อยละ 22.25) และแบบโฮมสเตย์ (ร้อยละ 19.25) ตามลำดับโดยปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจที่นักท่องเที่ยวเห็นด้วยมากที่สุด คือ ต้องการมาพักผ่อนหย่อนใจและหาความเพลิดเพลิน (ค่าเฉลี่ย 4.76) ปัจจัยที่นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุด คือ มีความสวยงามของทัศนียภาพ ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 3.81)

ซึ่งผลการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อรูปแบบการท่องเที่ยว โดยชุมชนของอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น สามารถแสดงได้ตามตารางที่ 2-5 ดังนี้

ตารางที่ 2: สรุปจำนวน และร้อยละของลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	(N=400)	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
หญิง	175	43.75
2. อายุ		
31 – 40 ปี	165	41.25
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	289	72.25
4. สถานภาพสมรส		
โสด	225	56.00
5. อาชีพหลัก		
นักเรียน/นักศึกษา	112	28.00
6. ระดับรายได้ต่อเดือน		
10,000 – 20,000 บาท	122	30.50
7. ถิ่นพำนักในปัจจุบัน		
ประเทศไทย	400	100

ตารางที่ 3: สรุปผลการวิเคราะห์พฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อรูปแบบการท่องเที่ยว โดยชุมชนของอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น

พฤติกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของผู้ตอบแบบสอบถาม	(N=400)	
	จำนวน	ร้อยละ
1.วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ ท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนในวันหยุด	345	86.25
2.ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวในครั้งนี้ น้อยกว่า 4 ชั่วโมง	229	57.25
3.ระยะเวลาที่ใช้ในแหล่งท่องเที่ยวนี้ 6 - 12 ชั่วโมง	289	72.25
4.ลักษณะการวางแผนจัดการท่องเที่ยวครั้งนี้ ท่องเที่ยวตามวันหยุด	386	96.50
5.ประเภทของยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางครั้งนี้ รถยนต์ส่วนตัว/เช่า	400	100.00
6. สมาชิกผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยวในครั้งนี้ เพื่อนร่วมงาน/เพื่อนเรียน	224	56.00
7. ข้อมูลการพักผ่อน ไม่พักค้างคืน	305	76.25
8. เหตุผลหลักในการเดินทางมาท่องเที่ยว ความดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยว	324	81.00
9. กิจกรรมที่ท่านต้องการจะทำในแหล่งท่องเที่ยว เที่ยวน้ำตก	109	27.25
10. แหล่งข้อมูลหลักที่กระตุ้นให้ท่านเดินทางท่องเที่ยว สื่อต่าง ๆ (วิทยุ/อินเทอร์เน็ต/โปรชัวร์ โปสเตอร์)	376	94.00
11. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความชื่นชอบและมีความสนใจ		
11.1 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	323	80.75
11.2 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม ท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท	344	86.00
11.3 รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ ท่องเที่ยวแบบผสมผสาน	163	40.75

ตารางที่ 4: ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของแรงจูงใจต่อการท่องเที่ยว
ในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อรูปแบบการท่องเที่ยว โดยชุมชนของ
อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น

ปัจจัยแรงจูงใจ	(N=400)		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านต้องการหาความตื่นเต้นและเร้าใจในการเดินทางท่องเที่ยว	3.05	0.66	ปานกลาง
2. ท่านต้องการมาพักผ่อนหย่อนใจและหาความเพลิดเพลิน	4.76	0.43	มากที่สุด
3. ท่านต้องการหลีกเลี่ยงหนีจากกิจกรรมในชีวิตประจำวัน	3.20	0.81	ปานกลาง
4. ท่านต้องการซื้อสินค้าทางการเกษตร สินค้าชุมชน ผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์จากแหล่งผลิตโดยตรง	2.87	0.63	ปานกลาง
5. ท่านต้องการสัมผัส เรียนรู้กับสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างของท้องถิ่น	2.80	0.63	ปานกลาง
6. ท่านต้องการสัมผัสธรรมชาติที่สวยงาม	4.39	0.76	มาก
7. ท่านต้องการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์	2.96	0.74	ปานกลาง
8. ท่านต้องการประกอบธุรกิจ (เจรจาการค้า หาผู้ทางการทำธุรกิจ)	2.47	0.59	น้อย
9. ท่านต้องการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการแขนงต่าง ๆ	2.73	0.70	ปานกลาง
10. ท่านต้องการรับประทานอาหารท้องถิ่น รสชาติดี ปลอดภัย	3.62	0.61	มาก
11. ท่านต้องการสัมผัส เรียนรู้ และหาประกอบการณ์ด้านวิถีชุมชนในพื้นที่	2.87	0.72	ปานกลาง

ตารางที่ 4: ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของแรงจูงใจต่อการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อรูปแบบการท่องเที่ยว โดยชุมชนของอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น (ต่อ)

ปัจจัยแรงจูงใจ	(N=400)		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
12. ท่านต้องการได้รับการรักษา ฟันฟู สงเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ	2.41	0.69	น้อย
13. ท่านต้องการแวะพัก เพื่อเดินทางเชื่อมโยงไปยังพื้นที่อื่นๆต่อไป	2.82	0.73	ปานกลาง
14. ท่านต้องการได้รับประสบการณ์ใหม่ๆในชีวิต	3.43	0.67	ปานกลาง
15. ท่านต้องการค้นหาสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และสิ่งใหม่ๆให้ชีวิต	3.19	0.82	ปานกลาง
16. ท่านต้องการใช้เวลากับครอบครัว ญาติ และหรือกลุ่มเพื่อน	3.60	0.58	มาก
17. ท่านต้องการเห็นและสัมผัสสถานที่จริงตามที่สื่อประชาสัมพันธ์	2.89	0.70	ปานกลาง
18.ท่านต้องการพบปะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ และสร้างเครือข่ายกับผู้ที่มีความสนใจคล้ายๆกัน	2.49	0.59	น้อย
19.เพื่อสนับสนุนนโยบายการท่องเที่ยวของประเทศ	2.41	0.59	น้อย
20.อื่น ๆ	0	0.00	-

ตารางที่ 5: ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของความต้องการในการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยความต้องการ	(N=400)		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1. ความสวยงามของทัศนียภาพ ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ	3.81	0.70	มาก
2. ความหลากหลายของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	2.87	0.71	ปานกลาง
3. ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว	2.83	0.73	ปานกลาง
4. ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว	2.44	0.61	น้อย
5. มีจุดหรือมุมเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ที่สามารถถ่ายภาพ เช็กอินและแบ่งปันประสบการณ์การท่องเที่ยวผ่านสังคมออนไลน์ได้	2.90	0.73	ปานกลาง
6. ความง่ายและสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	2.91	0.73	ปานกลาง
7. มาตรฐาน ความถูกต้องชัดเจน ปริมาณและคุณภาพของป้ายบอกทาง	2.83	0.77	ปานกลาง
8. ความหลากหลายของยานพาหนะที่สามารถใช้เพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	2.47	0.72	น้อย
9. ความสะดวกและปลอดภัยของที่จอดรถ	2.37	0.82	น้อย
10. ความพร้อมของห้องน้ำทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ	2.62	0.68	ปานกลาง
11. ทักษะ ความรู้ ความสามารถในการสื่อสารของผู้นำเที่ยว	2.97	0.72	ปานกลาง
12. คุณภาพในการให้บริการ	2.97	0.74	ปานกลาง
13. การมีจิตใจในการให้บริการที่ดี ความเป็นเจ้าบ้านที่ดี	3.01	0.78	ปานกลาง
14. ความพร้อมของผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยวทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ	2.55	0.69	ปานกลาง
15. คุณภาพ ปริมาณ และความครบถ้วนสมบูรณ์ของสื่อที่ใช้ในการให้ความรู้	2.57	0.66	ปานกลาง
16. การเปิดโอกาสในการเรียนรู้ ผักผ่อน ทดลองมีประสบการณ์ในกิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตของชุมชน	2.67	0.62	ปานกลาง
17. ที่พักแรมในชุมชนให้เลือกหลายรูปแบบ หลายระดับราคา	2.89	0.73	ปานกลาง

ตารางที่ 5: ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของความต้องการในการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)

ปัจจัยแรงจูงใจ	(N=400)		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
18. องค์ความรู้ที่สามารถกลับไปปฏิบัติเองเพื่อการดำเนินชีวิต การบริโภคและหรือเพื่อการประกอบอาชีพได้	2.75	0.76	ปานกลาง
19. สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆได้สะดวก	2.71	0.76	ปานกลาง
20. สินค้าทางการเกษตร สินค้าชุมชนที่มีความปลอดภัย เชื่อถือได้	2.74	0.70	ปานกลาง
21. สินค้าจากท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น สวยงาม มีประโยชน์	2.80	0.81	ปานกลาง
22. ประชาชน ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรจริงจัง	2.69	0.68	ปานกลาง
23. กิจกรรมการท่องเที่ยวที่หมุนเวียนตามฤดูกาล	2.86	0.78	ปานกลาง
24. สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและหรือคนพิการ	2.82	0.80	ปานกลาง
25. ระดับราคาที่กำหนดการเยี่ยมชมและร่วมกิจกรรมมีความเหมาะสม สามารถบริหารจัดการให้เกิดความยืดหยุ่นได้ตามความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจเฉพาะบางกิจกรรม	2.83	0.71	ปานกลาง
26. ช่องทางในการชำระค่าบริการมีความหลากหลาย เชื่อถือได้ สะดวกและปลอดภัย	2.90	0.78	ปานกลาง
27. การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับรางวัล ได้รับมาตรฐาน และหรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	2.88	0.75	ปานกลาง
28. ช่องทางในการติดต่อเพื่อเข้าเยี่ยมชมมีหลายช่องทาง และล้วนมีคุณภาพ เชื่อถือได้	2.74	0.69	ปานกลาง
29. มีอาหารและเครื่องดื่มที่อร่อย รสชาติดี ประสิทธิภาพปลอดภัย	2.91	0.73	ปานกลาง
30. คุณภาพของสัญญาณโทรศัพท์มือถือ และสัญญาณอินเทอร์เน็ต	2.72	0.69	ปานกลาง
31. อื่นๆ	0	0.00	-

4. อภิปรายผล (Conclusion)

อุปทานทางการท่องเที่ยว (Tourism Supply) คือ สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ที่ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวได้ออกแบบ เตรียมและนำเสนอไว้ขายหรือบริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยว (ทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น) ที่พักแรม โฮมสเตย์ ลานกางเต็นท์ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม คาเฟ่ โปรแกรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น เดินป่า ล่องแก่ง เล่นน้ำ ชมค้างคาว กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์และเรียนรู้วิถีชุมชน เป็นต้น ซึ่งอุปทานทางการท่องเที่ยวนี้ ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนในอุปทานทางการท่องเที่ยวของอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น จะต้องให้ความสำคัญในการบริหารจัดการให้มีความพร้อมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความพร้อมด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว 2) ความพร้อมด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว 3) ความพร้อมด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว 4) ความพร้อมด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว และ 5) ความพร้อมการจัดกิจกรรมและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว เพื่อให้อุปทานทางการท่องเที่ยวของอำเภอกุฉินารายณ์สามารถตอบสนองอุปสงค์ทางการท่องเที่ยว (Tourism Demand) หรือนักท่องเที่ยวที่ความต้องการหลากหลายให้ได้ท่องเที่ยว เรียนรู้ สัมผัส และเกิดประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ตรงตามความต้องการที่ได้เหมาะสม ตรงใจ ประทับใจ สูงสุด เกิดการซื้อซ้ำและบอกต่อ ทำให้การท่องเที่ยวสามารถนำรายได้สู่ผู้ประกอบการและชุมชนในอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น ทำให้เกิดความเติบโตของสภาพเศรษฐกิจในพื้นที่ รายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้ชุมชนมีมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งนี้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จะต้องบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง และตั้งอยู่บนหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่ออนุรักษ์ให้ธรรมชาติในพื้นที่ยังคงความสมบูรณ์ และวัฒนธรรมที่ดีงามของชุมชนสามารถสืบทอดส่งต่อไปให้คนรุ่นต่อไปได้อย่างยั่งยืนสืบไป ซึ่งคำตอบจากงานนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ในการวางแผนพัฒนารูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอกุฉินารายณ์ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวสูงสุด เกิดความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ มั่นคง และเป็นแนวทางการพัฒนาที่ตรงตามศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

บรรณานุกรม (References)

- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2542). การวางแผนและการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร
คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บริสุทธิ์ แสนคำ. (2564). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยหลังสถานการณ์โควิด 19.
ศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรมบริการ. 4(1). 160-167.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ดีไซน์.
- วลัยพร ธีวตระกูลไพบูลย์. (2553). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. ปทุมธานี สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- สุวิรัตน์สัญ โสภณศิริ. (2554). การวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว : ก้าวแรกสู่การเป็นผู้บริหารธุรกิจ
ท่องเที่ยวอย่างมืออาชีพ (Tourist behavior analysis). กรุงเทพฯ : อินทนิล.
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2556). เกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนา
แหล่งท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- Swarbrooke, J. & Susan, H.. (2007). Consumer behavior in Tourism. Butterworth Heinemann
: Oxford.